

PESTEN

Personer:

HAN Man 30 – 50 år

HON Kvinna 30 – 50 år

Kafé vid havet och bord med brokiga parasoller. Stolar. Randig duk. Flaggor. Starkt solsken. Då och då hörs mäsarnas skrik och lätt musik från en avlägsen orkester.

(**HAN** kommer in och bär en liten kasse och en tidning. Han sätter sig vid bordet och tar upp en termosflaska och koppar ur kassen och ställer dem på bordet. Han börjar bläddra i tidningen. Läser. Medan han läser kommer **HON** in och sätter sig vid samma bord. Hon bär på ett flygblad. Båda bär sommarkläder.)

HAN Är det varmt nog för dig? Man rapporterar att det ska gå upp till 35 grader idag.

HON Sådant väder behöver vi inte. Varför faller inte temperaturen till minus 35 för att döda kackerlackorna och lössen? Det är just det här vädret som gör att de förökar sig ...

HAN De hindrade dig inte?

HON De hade spärrat av vid stationen, men jag visade min legitimation, så de lät mig passera.

HAN De väntar tydligen ännu ett fullt tåg norrifrån.

HON Antagligen. Men varför flyr de hit? Det är inte hälsosammare vid havet än i inlandet. Mindre faktiskt på grund av råttorna från skeppen.

HAN Det är helt enkelt så att människorna börjar få panik och tänker på flykt. Kusten tycks alltid mer lockande, mer hälsosam än inlandet ... Oordningen växer, eller hur? Människor går hit och dit och sprider infektionen. Gud vet vad som händer om man inte snart hittar något motgift ... Kanske börjar man skjuta människor till döds på gatorna som hundar som springer lösa. Till slut kommer hälsomyndigheterna att arrestera alla som drar till sig någon uppmärksamhet. (**HAN** håller upp kaffe.) Och vi sitter här och dricker kaffe med orkestermusik på avstånd, medan pesten härjar omkring oss. Förklara för mig hur kroppen kan njuta av kaffet medan hjärnan förstår hur pesten verkar.

HON Jag vet inte, men jag vet att man måste kontrollera att vattnet är kokt! ... Finns det något alternativ? Vi har inte möjlighet att ändra på någonting, så vad finns det för alternativ, än att fortsätta livet så normalt som möjligt?

HAN Så tycker du och jag, men de flesta tycker inte på det sättet. Fler och fler människor börjar ge upp. Anklagar grannen att gömma undan sina symptom ... Barnen rapporterar till och med sina föräldrar till myndigheterna. Alla blir nervösa. Saker och ting utvecklas så att var och en som drar till sig uppmärksamhet, drar också till sig misstänksamhet. Till slut lynchar man kanske folk för att de har rött hår eller blå skjorta.

HON Ja, du har rätt ... och så många kulter och riter och ceremonier ... Varje dag händer det något nytt. På grund av nuvarande situation är det förståeligt, men vilken nytta gör det? Vilken nytta gör det att titta efter mystiska tecken på himlen, när det enda som behövs är att finna ett motgift?

HAN Läste du tidningen i morse? Om händelserna i norr? Gisslarna. De är inte nöjda med att stå på gatan och gissla sig med nålar och piskor. De säger nu att de inte är vanliga varelser som betalar för sina synder, utan de är en armé av heliga ... heliga som tänker ta över styrandet av landet till tusenårsskiftet. De gör anspråk på att ha övernaturliga krafter. De säger att de kan driva ut djävulen ur folk, bota sjuka och återuppväcka döda. En av dem säger till och med att han själv har uppstått från de döda! ... Och inte bara det, de vandrar från ställe till ställe och drar till sig massor av folk, och på så sätt sprider de infektionen ännu mer effektivt. Militären skulle anstränga sig mer att få tag på anhängarna.

HON Se, titta på det här. (Visar ett flygblad.)

HAN (Läser högt.) ”Hämnarna på Guds Heliga finns nu ibland oss som straffare. Guds vrede når alla syndare lika. Bered dig att möta den Hämnare som Gud har berett åt dig. Det kan vara den man eller kvinna som står vid sidan om dig då du läser dessa ord.” ... Helt vansinniga är de här människorna ... Låt oss hoppas att de inte får för stor makt.

(Musik från en avlägsen orkester.)

HON En av mina kolleger var tvungen att sluta arbeta på biblioteket för hon måste hjälpa till att organisera en tjugofyrtimmars bönesession för att bedja för vår räddning ... Ja, jag antar att om man råkar ut för en dödlig sjukdom som det inte finns botemedel mot, ja inte ens hopp om att finna något botemedel, då blir det mer eller mindre normalt att uppföra sig på vilket sätt som helst ... I den nuvarande situationen reduceras allt till livsstil, eller hur? Man kan välja ... att låta sig dragas till kanten av brunnen skrikandes protester mot allt som är orättvist i ens liv och sedan kastas ner i brunnen med huvudet före ... eller man kan på egen hand gå till kanten av brunnen och klättra ner i mörkret på en stege, tyst, utan att klaga och med bevarande av lite värdighet. Resultatet av båda delar blir detsamma ... Skillnaden är stilen.

HAN Du har rätt! Jag antar att det som skiljer oss från kaniner och hästar är det faktum att vi tror att det är stilen som betyder något ... (Paus. Driker kaffe.) Jag försökte köpa de honungskakor, som du tycker allra bäst om åt oss, men de var slutsålda. Jag kom lite för sent.

(Paus. På avstånd hör man ett ivrigt tal i en högtalare. Man kan inte urskilja orden.)

HAN Hör på den där! Ännu en som pläderar om Domedagen ... Människor som inte förmår att uthärda livet och som förargas över att de inte kan glömma att de fortfarande lever.

(Paus)

HAN Kommer du ihåg den dag då vi träffades? Där på ön? Vilken vacker dag! Vi satt vid samma bord där en blå och vitrutig duk var utbredd. Då lyckades vi få tag på honungskakor ... Jag kommer ihåg att solspeglingarna på havet nästan förblindade oss.

HON Ja ... Och det hände för bara sex månader sedan. Då försökte vi båda acceptera nyheterna om våra familjer ... Jag tänkte då att jag aldrig skulle överleva att jag aldrig mer skulle få se mina barn.

HAN Nu vet du i alla fall att de är i säkerhet utomlands, även om du inte kan träffa dem. Under nuvarande förhållanden är det bäst att vara borta från dem man älskar, eller hur?

HON Ja, du har rätt. Pesten stannar ju inte på ett och samma ställe. Den når dem kanske också en gång. Jag kan inte låta bli att tänka på det ... På ett sätt är det lättare för dig, du har ju redan förlorat alla.

(Paus. Den avlägsna rösten och musiken hörs fortfarande.)

HON Kommer du ihåg våra diskussioner om vad vi skulle göra när pesten når oss? Då trodde alla att det enda försvaret skulle vara att fly.

HAN Ja. Skulle man stanna och möta den, ansikte mot ansikte? Eller göra motstånd mot den? Göra motstånd mot förintelsen? Göra motstånd mot förstörelsen av allt som är mänskligt ... medvetande ... ömhet ... möjlighet att förundras? Ja, jag kommer ihåg.

HON Ja, vi förutsåg redan då att allt mänskligt skulle förstöras av en själlös bakterie ... att ingenting skulle bli kvar av våra familjer eller av allt som är värdefullt i våra liv ... vetenskap ... litteratur ... musik ... allt försvinner i kaos ... förstört av kringvandrande dårar, som bor som råttor med pesten i rum där människor en gång vattnade blommor och där man hade födelsedagsfest för barn ... Det förutsåg vi ... och nu har det hänt.

(Paus)

HAN (Hälsar på någon som passerar utanför scenen.)
God dag ... Ja! ... Mycket varmt idag ... Ja ... Låt oss hoppas det! ... Adjö!

(Paus medan de väntar på att personen ska passera.)

HAN Det är hon. Varje dag klättrar hon upp till kyrkogården och bär på den där korgen.

HON Är det hon som går till kyrkogården varje dag, för att sitta hela eftermiddagen vid sin mans grav?

HAN Ja. I den korgen bär hon varmt vatten, tekanna, kopp och tefat. Hon sätter sig vid graven, ibland på den och dricker sitt te. Där sitter hon varje eftermiddag i tre eller fyra timmar.

HON Vad gör hon?

HAN Kommunicerar med den döde ... hon gör så varje dag sedan maken dog ... och det hände för mer än ett år sedan ... Då kunde man fortfarande få tag på en kista. Idag kan man inte producera kistor snabbt nog.

HON Vad har hon att säga till den döde som tar så mycket tid?

HAN "Otröstlig konflikt" kallar man det. Ett annat namn är "outsläcklig ilska". Hon håller nu ut på hans grav allt det förakt och den irritation som har samlats under fyrtio år. Irritation därför att hon antog att han ville att hon skulle forma sitt liv efter hans önskningar, och förakt över sig själv därför att hon lät det ske ... Ja, nu gör hon i alla fall upp räkningen. Hon måste ta fram räkenskaperna, lägga dem på bordet och sedan diskutera kontona i detalj. Det återstår mycket att göra för henne. Troligen tillräckligt mycket för att fylla varje eftermiddag under resten av livet.

HON Hur vet du att det är på det sättet?

HAN Enligt mig kräver inte ett gott förhållande så mycket oavslutat arbete. Ett gott förhållande skulle tillåta att man låter den andra vila i frid efter döden. De två har lämnat efter sig så mycket outtalat liv att det hänger i luften över dem som energi, energi som måste släppas ut på något sätt. Nå, det hjälper henne i alla fall att få dagarna att gå ... Som att sitta här och dricka kaffe. Innan pesten kom var det ett nöje att dricka kaffe, inget annat. Men nu dricker man kaffe "som vanligt". Det är det där "som vanligt" som är viktigt nu. Det rör sig inte om att stå emot pesten. Hur kan man stå emot det oundvikliga? Det är helt enkelt så att "som vanligt" är det som återstår för oss.

(Ljud från en avlägsen orkester.)

HON Ja, det är det enda som återstår. Medan allt faller sönder är vanan det enda försvaret. Jag fortsätter mitt arbete på biblioteket ... ordnar böckerna, katalogiserar, köper nya böcker, även om ingen längre kommer för att låna dem, för böckerna är smittade av pesten. Och du fortsätter ditt översättningsarbete, även om orden aldrig kommer att tryckas och ingen kommer att läsa dem. Man kan säga att det är meningslöst, absurt. Men precis dessa är de passande sysselsättningarna för människor som vi i nuvarande situation.

(Det avlägsna talandet upphör.)

HAN Pesten har som mål att förvandla oss till flyktingar som springer från plats till plats och alltid tittar tillbaka över axeln för att kontrollera om den har hunnit ifatt oss. Du och jag har funnit något bättre än det. Helt enkelt att lugnt sitta vid bordet och samtala.

(Paus)

HON Igår talade man på biblioteket om idén att några aromer skulle hjälpa mot pesten ... jasmin, rökelse, rosmarin, enbuske.

HAN Det imponerar inte på pesten! Men jag håller med om att doften av en är något oförglömligt. Dofthen av bara en liten kvist fyller rummet.

HON Enbuskar ser alltid så magra och taniga ut, eller hur? Om man omfamnar dem föser de bort en med sina taggar. De behöver utrymme.

HAN Ja, de behöver plats. Man går ut i skogen och ser inget annat än sten och mager, ofruktsam jord. Men där finns enbuskarna liksom växande ur klippan.

(Ljud från en avlägsen explosion. Han tittar på sitt armbandsur.)

HAN   Precis! Just på slaget! Ännu en sak som de fortfarande lyckas göra! ... Skjuta ett kanonskott varje timme, för att de tror att krutet renar luften!

HON   Man ska inte förvåna sig över det. Människor tar tag i det minsta lilla hopp, även om de vet att det inte hjälper.

HAN   Ja, kommunfullmäktige ställer vänligt upp med allt sådant, till och med de konstigaste saker för att undvika tumult ... vad som helst för att undvika panik.

HAN   (Talar med en annan person som går förbi utanför scenen.)
God dag ... Hur mår din fru? ... bra ... ja tack. Ja, det är väldigt varmt idag ... alltför varmt för mig ... tack ... detsamma till dig ... ha det bra! ... Adjö!

HON   På väg till postkontoret, eller hur?

HAN   Ja. Han håller fortfarande på med det. Varje dag går han till postkontoret för att kolla om det kommit några nyheter om hans patentansökan på hans uppfinning. Tänka sig! Nuförtiden när alla regeringsinstanser är fullt sysselsatta med krisplanering. Han kan inte acceptera att ingen intresserar sig för honom och för resultatet av hans livslånga arbete ... Inte ens nu kan han ge upp det. Han kan inte lägga ifrån sig tyngden av sin uppfinning. Han måste alltid bära tyngden av den på ryggen till livets slut.

HON   Ja, det är klart, eller hur?

HAN   Ja, naturligtvis.

HON   Den egna livshistorien kan tynga ryggen mer och mer medan man närmar sig slutet, om man inte förstår hur man befriar sig ... När jag nu ser tillbaka på mitt liv från tiden före pesten, kommer jag ihåg den känslan av belastning. Allt i det livet hade en egen tyngd. Och allt i det kastar sin egen skugga ... Men nu under pesten får allt otroligt skarpa konturer, men ingenting kastar någon skugga. Man frågar sig inte efter någontings betydelse. Man frågar inte om något som är framför eller bakom. Allt är självklart. Bakom det självklara finns ingenting utom glömska. Pesten lovar oss ingenting. Ger ingenting. Pesten är tvådimensionell. Man kan välja ... man kan besluta sig för att se ytligt på livet och inget mer än det, eller man kan undersöka livet på djupet med mikroskop för att tränga ner till djupet och avslöja naturens hemligheter ... i båda fallen blir resultatet detsamma. Att inte veta och att veta leder till samma resultat. Under mitt liv har jag inte förstått det. Men nu när jag vet det känner jag mig mycket mindre nedtyngd än jag någonsin känt mig ... så lätt ... så befriad ... som en fjäril som fladdrar i den milda sommarvinden.

HAN   För mig skapar pesten plats. Jag föddes en kilometer härifrån ... där, vid sidan om kyrkan ... När jag blev tjugo gick jag ut i världen för att söka lyckan, så att säga, och jag kom inte tillbaka förrän för sex månader sedan, då min familj dött ... Genast efter det att jag kommit tillbaka promenerade jag på kullarna för att titta på ärttörnens gula blommor och för att lyssna på svalornas sång. En dag gick jag uppför kullen, gick förbi kvarnen och promenerade längs den lantliga vägen. Vid sidan om den fanns det en hög stenmur, en mur som var högre än jag. Den muren har säkert stått där under århundraden. Den är delvis byggd av sälg från stranden, liksom många murar i den här delen av landet. Som barn stod jag ofta framför den muren och följde med ögonen de oregelbundna linjerna mellan stenarna. Medan

jag var borta tänkte jag ofta på den muren ... Nå, som jag sa, jag gick uppför kullen ... Jag stod framför muren, kanske två meter bort, stod och tittade på den, liksom jag gjorde när jag var barn ... och plötsligt, utan att något annat hände, föll muren. Ingen fanns där utom jag. Muren föll bara ... Det var skrämmande ... men för första gången i mitt liv såg jag vad som fanns bakom den.

(Paus)

HON Ja ... för att få syn på något måste man ofta få bort något annat som är i synfältet. Det kan hända att man måste torrlägga en hel ocean. Det är just vad jag har gjort under de senaste sex månaderna ... Torrlagt en hel ocean. Och medan dånet av vågorna lugnades, kunde jag för första gången i mitt liv lyssna.

HAN Och vad hörde du när du lyssnade?

HON Det jag hörde var ett oerhört starkt skrik ... Ett starkt skrik som jag kallade "mitt liv". Det som jag kallade "mitt liv" var faktiskt ett oupphörligt skrik, som ingen, inte ens jag själv någonsin förut hade hört. Men nu hör jag det. Det skriket var ett barns röst ... det barnet som var ämnat att bli jag, men som man inte tillät födas. Och nu flyter detta skrik fram. Jag släppte ut det för att fylla universum. Pesten släppte fram det. Detta barns ilska och skräck är redan på väg till de avlägsnaste planeter och ingen förmår hejda det, inte ens om pesten dödar mig imorgon ... Detta skrik är motsats till döden. Det barn som var ämnat att bli detta barn föddes slutligen. Och det var pesten som födde det.

(Ljud från en avlägsen orkester.)

(Paus)

HAN Titta ... på den höken ... Den stannar kvar på samma plats i förhållande till jorden trots att vinden blåser så nyckfullt. Hur kan det vara?

(Paus)

Pesten är inte något som kommer till oss utifrån. Döden och sjukdomen som vi ser omkring oss är bara eld som bränner bort torra grenar. Den verkliga pesten är något i oss själva. Det enda sättet att möta den är att konstatera detta och förstå den. För att kunna göra det behöver man utrymme. I det normala livet finns det lite utrymme. Det förgångna och framtiden trycker oss från båda sidor som i ett skruvstäd. Man kan knappt röra armar och ben. Det gör ont, men vi kan inte föreställa oss något alternativ ... Det händer då och då under livet att något förstör fundamentet ... som nu pesten gör med oss ... och skruvstädet slappnar. Både det förgångna och framtiden försvinner och plötsligt blir bara nuet kvar. Vi har inte mycket tid kvar, men vi får utrymme ... utrymme utan gräns, i vilket vi kan undersöka. Och om vi söker så finner vi. Och för att utrymmet inte har med det förgångna eller framtiden att göra, finns inte döden i det ...

HON Fann du något under ditt sökande?

HAN Ja, jag fann att allting som existerar, allt man gör, varje händelse som sker, är unik. Skuggan av din arm på bordet, formen på de där små stenarna på trottoaren, solens återspeglning på en speciell våg på havet. Allt det händer en gång och bara en gång i

universums historia och du och jag är de enda varelserna i universum som är medvetna om dem. Och jag förstår att mitt liv, därför att jag förstår det här, är utomordentligt lyckat och perfekt.

(En skeppssiren tjuter.)

HAN Det kommer ett skepp till. Det blir kaos på kajen. Människor kommer att svärma runt som myror. Det är bäst att vi går hem. Kanske kommer hälsomyndigheterna snart för att patrullera och söka efter immigranter. Myndigheterna blir mer och mer nervösa. Det är säkrare hemma när skeppet kommer.

(Han packar ihop termos och koppar.)

HAN Nåväl ... vi träffas imorgon vid samma tid som vanligt.

HON Nej, jag kommer inte imorgon. Vi träffas inte mer. Det rör sig om en liten fläck på huden.

(Paus medan han blir medveten om ordens betydelse.)

HAN Jag förstår ... Ja, jag förstår.

HON Ja ... det är synd ... men så är det.

HAN Det betyder att det inte återstår mycket tid för mig heller.

HON Troligen.

(Paus)

HON Vi talar inte mer. Vi förstår varandra. Man har inte rätt att kräva mer av livet än detta.

HAN Du har rätt ... man har inte rätt att kräva mer än detta ... vi promenerar tillbaka längs stranden och tittar på havet. Tidvattnet går just tillbaka, tror jag.

HON Ja ... låt oss göra det. Låt oss titta på havet.

(De går ut tillsammans.)

SLUT

Ursprungligen skriven på esperanto: Harold Brown
Översättning till svenska: Kerstin Rohdin & Pär-Johan Goody-Rohdin